

**Duchowość pustelnicza jako
źródło formacji laikatu
w świetle tradycji Kościoła**

Helena Kuczyńska

Wydawnictwo Naukowe
AKAPIT

Recenzenci

Ks. dr. hab. Andrzej Muszala, prof. UPJP2

Ks. dr hab. Sławomir Ropiak, prof. UWM

© *Copyright by Wydawnictwo Naukowe AKAPIT, 2023*

Printed in Poland

ISBN 978-83-65955-65-4

Wydawnictwo Naukowe „Akapit”, Kraków
kom. 608 024 572; www.akapit.krakow.pl
e-mail: wn@akapit.krakow.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wstęp	13
Rozdział I. Charakterystyka życia pustelniczego	23
1.1. Pustelnictwo jako miejsce urzeczywistniania się kairos	23
1.2. Doskonałość a świętość czerpiąca z doświadczenia pustelniczego	29
1.3. Zewnętrzne i wewnętrzne warunki określające pustelnika	37
1.4. Aktualność powołania pustelniczego po Soborze Watykańskim II.....	47
1.5. Formy życia pustelniczego w przestrzeni historycznej	54
1.6. Wybrani święci pustelnicy we współczesnej perspektywie.....	63
1.6.1. Święty Antoni Pustelnik.....	64
1.6.2. Święty Paweł z Teb	66
1.6.3. Święty Benedykt z Nursji.....	67
1.6.4. Święci Andrzej Świerad i jego uczeń Benedykt	70
1.6.5. Święty Szarbel Makhluł.....	71
Rozdział II. Podstawy duchowości eremickiej: biblijne, teologiczne i ascetyczne	77
2.1. Biblijne motywy w duchowości pustelników	77
2.1.1. Wędrówka Izraelitów po pustyni	78
2.1.2. Prorok Eliasz odnawiający gorliwość w Bożej służbie	82
2.1.3. Św. Jan Chrzciciel – głos wołający na puszczynie.....	85
2.1.4. Przykład Pana Jezusa kuszzonego na pustyni.....	89
2.2. Teologiczna perspektywa duchowości.....	93
2.2.1. Życie na chwałę Trójcy Przenajświętszej	94
2.2.2. Naśladowanie Chrystusa w paschalnym misterium	99
2.2.3. Wzrastanie w prawdzie i mocy Ducha Świętego	103
2.2.4. Pustelnicza duchowość w świetle eklezjologii.....	106
2.3. Ascetyczne zasady wspomagające duchowość.....	109
2.3.1. Skrucza serca motywem pokuty	110
2.3.2. Pokora fundamentem zdrowej duchowości.....	114
2.3.3. Posłuszeństwo na wzór Chrystusa	118
Rozdział III. Główne źródła wewnętrznego życia pustelnika	125
3.1. Modlitwa oddechem duszy poszukującej Boga	126

3.1.1. Modlitwa w ciszy i wewnętrznym pokoju	127
3.1.2. Wsłuchiwanie się w Boga.....	132
3.1.3. Kontemplacja Oblicza Bożego	134
3.2. Słowo Boże codziennym pokarmem duchowym	140
3.2.1. Lectio Divina spotkaniem z przemawiającym Bogiem.....	142
3.2.2. Lektura Pisma Świętego z katolickim komentarzem	146
3.2.3. Słowo Boże przeżywane w liturgii	151
3.3. Pokuta odpowiedzią pustelnika na grzech	154
3.3.1. Rachunek sumienia środkiem do życia w Prawdzie.....	155
3.3.2. Sakrament pokuty i pojednania miejscem odbudowywania wspólnoty z Bogiem i Kościołem.....	160
3.3.3. Kierownictwo duchowe pomocą ku świętości.....	165
3.3.4. Zadośćuczynienie wymogiem miłości	173
3.4. Liturgia Godzin osnową i ramami uświęcenia dnia eremickiego	179
3.4.1. Modlitwa Psalmami – modlitwą Jezusa i pustelników	181
3.4.2. Jutrznia – poranna modlitwa pustelnika	185
3.4.3. Nieszpory – wieczorna modlitwa pustelnika.....	188
3.4.4. Godzina Czytań medytacją nad Słowem Bożym.....	190
3.4.5. Liturgiczna modlitwa w ciągu dnia.....	192
3.4.6. Komplet modlitwą na zakończenie dnia	194
3.5. Eucharystia – źródło i szczyt duchowego życia.....	196
3.5.1. Ofiarne uczestnictwo w celebracji Mszy świętej.....	198
3.5.2. Komunia święta codziennym pokarmem pustelnika	202
3.5.3. Adoracyjny kult Eucharystii poza Mszą świętą.....	204
Rozdział IV. Wspólne elementy duchowości pustelników	209
4.1. Osobowa bliskość pustelnika z Chrystusem	209
4.2. Prowadzenie walki wewnętrznej o Królestwo Boże	214
4.3. Szukanie chwały Ukrzyżowanego.....	223
4.4. Milczące przepowiadanie Chrystusa.....	227
4.5. Przeżywanie tajemnicy Kościoła.....	232
Rozdział V. Wybrane formy pustelniczej pobożności jako propozycja odpowiedzi na egzystencjalne problemy człowieka.....	241
5.1. Życie pustelnicze pozytywnym zagospodarowaniem samotności.....	242
5.2. Pielęgnowanie zasad pustelni w mieście	247
5.2.1. Życie kontemplacją w świecie	252
5.2.2. Wolność od rzeczy materialnych	255

5.3. Duchowość pustelnicza jedną z form urzeczywistniania rad ewangelicznych.....	262
5.4. Eremicka pokuta w odniesieniu do przyszłości eschatologicznej.....	272
5.4.1. Pomoc w pokonywaniu lęków egzystencjalnych i trosk doczesnych.....	278
5.4.2. Duchowe umocnienie w chrześcijańskim przeżywaniu choroby, cierpienia i śmierci.....	283
Rozdział VI. Zakończenie.....	291
Rozdział VII. Summary.....	297
Rozdział VIII. Bibliografia.....	301

Table of Contents

List of Abbreviations	9
Introduction.....	13
Chapter I. Characteristic features of the eremitic life	23
1.1. Eremitism as the state where the <i>kairos</i> is fulfilled.....	23
1.2. Perfection and holiness stemming from eremitic experience.....	29
1.3. The inner and outer factors defining an eremite.....	37
1.4. The validity of the vocation to the eremitic life after the Second Vatican Council	47
1.5. Forms of eremitic life in the historical context	54
1.6. Selected saint eremites from the contemporary perspective	63
1.6.1. Anthony the Hermit	64
1.6.2. Saint Paul of Thebes	66
1.6.3. Saint Benedict of Nursia	67
1.6.4. Saint Andrew Zorard and his student Benedict of Skalka.....	70
1.6.5. Saint Charbel Makhlouf O.L.M.	71
Chapter II. The foundations of reclusive spirituality: Biblical, theological and ascetic	77
2.1. Biblical motifs in reclusive spirituality	77
2.1.1. The plight of the Israelites in the desert	78
2.1.2. Elijah the Prophet – zeal for God.....	82
2.1.3. John the Baptist – a voice crying in the wilderness	85
2.1.4. Temptations of Jesus in the wilderness	89
2.2. Theological aspects of spirituality	93
2.2.1. Life for the glory of the Holy Trinity.....	94
2.2.2. Following Jesus Christ in paschal mystery	99
2.2.3. Filling one’s life with truth and power of the Holy Spirit.....	103
2.2.4. Reclusive spirituality in the light of ecclesiology	106
2.3. Ascetic practices enhancing spirituality.....	109
2.3.1. A contrite heart and the desire for atonement	110
2.3.2. Humility as the foundation of healthy spirituality.....	114
2.3.3. Obedience based on Christ’s example	118
Chapter III. The inner sources of spirituality in an eremite’s life	125
3.1. Prayer as the breath of a soul seeking God	126
3.1.1. Prayer in silence and inner peace	127
3.1.2. Listening to God	132
3.1.3. Contemplating God’s Face.....	134
3.2. The Word of God as the daily food for the human soul.....	140
3.2.1. <i>Lectio Divina</i> – meeting God in Scripture	142

3.2.2. Reading the Scripture with the Catholic commentary.....	146
3.2.3. Experiencing the Word of God through the Liturgy	151
3.3. Penance as an eremite’s response to sin.....	154
3.3.1. Examination of conscience as a path towards living a life in Truth.....	155
3.3.2. The sacrament of penance as a time of reconciliation and healing one’s relationship with God and the Church	160
3.3.3. The role of a spiritual guide accompanying believers on the path towards holiness	165
3.3.4. Act of reparation as a requirement of love	173
3.4. The significance of the Liturgy of the Hours in explaining and sanctifying an eremite’s daily experiences	179
3.4.1. Praying the Psalms – prayers of Jesus Christ and hermits	181
3.4.2. Lauds – the morning prayer of hermits	185
3.4.3. Vespers – the evening prayer of hermits	188
3.4.4. Office of Readings – meditating on the Word of God	190
3.4.5. Minor Hours.....	192
3.4.6. Compline – the Prayers at the End of the Day	194
3.5. The Eucharist – the main source and summit of an eremite’s spiritual journey.....	196
3.5.1. Active participation in the celebration of the Holy Mass.....	198
3.5.2. The Holy Communion as an eremite’s daily food	202
3.5.3. Eucharistic Adoration outside the Holy Mass.....	204
Chapter IV. The common features of reclusive spirituality	209
4.1. Personal relations between an eremite and Jesus Christ	209
4.2. Fighting an internal battle for the Kingdom of God.....	214
4.3. Seeking the glory of the Crucified One.....	223
4.4. Being Christ’s silent witness.....	227
4.5. Exploring the mystery of the Church	232
Chapter V. Selected forms of devotion in the eremitic life as a response to existential problems	241
5.1. The eremitic life as a positive approach to managing solitude	242
5.2. Nourishing the principles of the eremitic life in the modern city.....	247
5.2.1. Living a contemplative life in the contemporary world	252
5.2.2. Inner independence from the material world	255
5.3. Reclusive spirituality as a form of ordering one’s life by the evangelical counsels....	262
5.4. Eremitic penance in the context of eschatological future.....	272
5.4.1. Coping with existential anxiety and daily problems	278
5.4.2. Spiritual support in overcoming sickness, pain and death in communication with Jesus Christ	283
Chapter VI. Conclusion.....	291
Chapter VII. Summary	297
Chapter VIII. References	301